

ДАНИЕЛ ПЕНЕВ

ОТ НАС ЗАВИСИ

50
ПОРЦИИ
ХРАНА
ЗА РАЗМИСЪЛ

AMG
PUBLISHING

София • 2020

Мненията, изразени в тази книга, са на автора и не отразяват непременно възгледите на издателството, неговия собственик, служители или представители.

© Даниел Пенев, автор, 2020

© Таня Минчева, Kontur Creative, дизайн корица, 2020

© AMG Publishing, издател, 2020

Всички права запазени!

Не се разрешава копирането или възпроизвеждането на книгата или на части от нея без писменото съгласие на AMG Publishing.

ISBN: 978-619-7494-17-4

*На родителите ми, които вече 26 години ме даряват
с любов и подкрепа, и на племенничките ми Ая и Ема,
които ежедневно ми припомнят кои са наистина
важните неща в живота.*

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор от Мила Аврамова	9
Предговор от автора	11
Родителите ни искаха, ние можем	13
Когато действията са по-силни от мрънкането	20
Сори, ама бъдещето не е на младите	26
По библиотеките ще ги познаете.....	32
България ще я има. Въпросът е как	37
Босна, която продължава да живее въпреки болката	44
Жив си, когато не се отказваш	51
Какво научих от исландците: 5 урока от първо лице	56
Университетът, който беше прогонен	64
Радиоактивна власт	70
Хайде стига с тия пожелания!.....	77
Грешка 404: страницата не е намерена	81
Когато войната стана немислима.....	88
50 нюанса политкоректно.....	94
Омърсяваш думите и идеите, монополизираш властта	101
Теория на призрачните сгради	109
Защо ни е толкова важен Григор Димитров?	115
Кастинг за месия	119
Защо трябва да ни пука с какво храним мозъка си	125
Той се изгуби, за да се (ни) намери	133
Треска за учители	139
Едни играят кючек, но други програмират	146
Ресорът ми е по-добър от ресора ти	151
Необходимост, а не престъпление	157

Премиерска демокрация.....	164
Футбол и политика: отвращението е еднакво	169
За хората и самолетите	175
Уроците, които научих (или си преговорих) покрай работата ми по „Хората, които променят България“	181
Търсят се българи с добър български	189
48 398 причини да помним 10 март 1943 г.....	195
Най-големият грях на българските медии	200
За псевдомедиите, „паралелните новини“ и информационната грамотност....	206
За жертвите и псевдожертвите	213
Качиха ли ни на тротинетката?	219
Дрогата на XXI век	225
Промяната е с лице на жена	232
Спрете да ходите със счупен крак!	239
Убийството в Нови Искър и бездънната българска журналистика	246
Минало забравимо	251
Реформа тип „празна глава – празен лист“	257
Дигиталният свят плаче за аналогови умения	260
Защо електронните книги не могат изцяло да заместят хартиените си събратя	268
Преводачите, преводачите – те да са живи!	273
България на 6 континента	278
Да бягаш с дъжда	284
Да се провалиш успешно	286
Една вечер, една книга, стотици стоплени сърца	295
Любов по време на коронавирус.....	297
Най-важният урок, на който ни учи сблъсъкът със смъртта	303
Заразно добро	310
Благодарности.....	315

ПРЕДГОВОР ОТ МИЛА АВРАМОВА

Стори ми се дръзка идеята за събиране на медийни публикации в книга. Да, със сигурност е дръзка. Онова, което е актуално днес, невинаги ще е актуално утре и читателят може с лекота да реши, че му „пробутваш“ морално остаряла стока.

После си казах, че съм била редактор на част от текстовете, които Даниел Пенев е събрал в новата си книга „От нас зависи“, и имам всички основания да харесвам тази дързост. Защото добрата публицистика няма как да е затворена в някакви времеви рамки и да има значение само днес. Посланията ѝ са били важни дори преди да бъде написана и, знам ли, вероятно ще са такива винаги.

Все пак от преходното трудно излиза книга...

Един американски кинокритик беше казал, че това, което откриваш сам, винаги е по-вълнуващо от онова, което някой друг ти показва.

Така и аз като страничен наблюдател гледах как Даниел Пенев отваря врата след врата, как откритията, които прави, го обсебват и после, пречупени през същността му, се изливат в текстовете му. Доказвах, че „от нас зависи“ постоянното търсене и намиране, личното усъвършенстване, онова израстване, което е най-стихийно точно в първото ни професионално писане.

И тогава и аз открих нещо. Разбрах абсурда на цялото омразно говорене срещу онова младо, знаещо и можещо поколение, чийто представител е Даниел Пенев. Наистина е вълнуващо да видиш как идват автори, които имат дързостта без скрупули да отстояват каквото мислят. Да стават, ако паднат. Да се поправят, ако сбъркат. Да не се боят да питат, когато

им се струва, че не знаят. А всъщност да знаят и могат много повече, отколкото си представяме.

Тази книга е отговор на всички онези клишета за глупавите и неграмотни млади хора, които нищо не разбират, нищо не могат и нищо не правят. Опровержение е на това, че в България са останали само онези, които не могат да се реализират навън. Че тези, които идват след нас, са безидейни, апатични и незаинтересовани.

Даниел Пенев е визитната картичка на поколение, което върви през света със скорост, която трудно можем да видим. Отстоява ценностите си, защото вярва в тях, а не защото са му били наложени насила. Има ясна представа какво иска и полага усилия да направи света такъв, какъвто му харесва.

Дори има дързостта да живее, сякаш всичко зависи от него.

И, да, знам, че е трудно да си го представите, но това поколение съвсем не живее само в социалните мрежи. Тези момичета и момчета пишат книги. Една от тях е в ръцете ви.

ПРЕДГОВОР ОТ АВТОРА

Казват, че веднъж попитали Уолтър Липман, един от най-влиятелните американски журналисти и политически коментатори на XX век, какво мисли по някаква тема и той отвърнал: „Не знам какво мисля по този въпрос. Все още не съм писал по него“.

„От нас зависи“ е опит да събере на едно място въпроси и теми, за които знам какво мисля, тъй като съм писал по тях. На следващите страници ще откриете мои размисли за настоящето и бъдещето на България; за мира и възможностите, които имаме като граждани на Европейския съюз; за ключовите роли на възпитанието, грамотността и любопитството в личния ни живот и в колективното ни битие; за проблемите и дефицитите на българската образователна система; за медиите и псевдомедиите; за приликите между родните политика и футбол; за хората, които променят България; за заразителността на добрите примери. Споделям също защо трябва да говорим открито за депресията, тревожността, стреса и други състояния, които застрашават здравето ни; защо трябва да ни пука с какво храним мозъка си; коя е дрогата на XXI век; защо бъдещето не принадлежи на младите; защо действията са по-силни от мрънкането; защо споменаването на търговски марки и компании в медиите е необходимост, а не престъпление; как пътническите полети промениха света; как преводачите обогатяват живота ни; какво научих от исландците и т.н.

Този сборник се роди по естествен път. През декември 2018 г. започнах да коментирам споменатите теми в текстове за сайта на сп. „Клуб Z“ като един от младите автори по проекта „Генерация Z“. За мое огромно щастие попаднах на

чудесен редактор и ментор в лицето на Мила Аврамова, която ми даде пълна свобода на избор на теми и ми помогна да подобря журналистическите си умения, да изостря критичното си мислене и да предлагам различен поглед към актуални теми. С подкрепата на Мила за малко повече от година написах около 40 коментарни статии.

По-рано съм писал текстове и за други медии и ми се стори добра идея да събера най-сполучливите от тях в сборник. В началото на 2020 г. изд. *AMG Publishing*, което през ноември 2019 г. издаде дебютната ми книга „Хората, които променят България“, я прегърна и благодарение на професионализма им само няколко месеца по-късно вие вече държите този сборник в ръцете си. Повечето статии са редактирани стилистично, но структурата и посланията са запазени, а някои текстове се публикуват за първи път.

Нямам представа как се влюбих в писането. Нито майка ми и баща ми, нито бабите и дядовците ми, нито който и да било друг член на семейството ми не е имал (и няма) навика да организира мислите си в писмена форма. Макар и да не помня как, кога и защо започнах да пиша, днес писането е ключова част от живота ми. То ми помага да мисля задълбочено и структурирано и ми позволява да си играя с огромното богатство на думите – игра, която ми доставя неповторима наслада и на български, и на английски. Има още една важна причина да пиша: подобно на четенето, спортуването и пътуването, за мен писането е терапия.

Надявам се четенето на текстовете в сборника да е терапевтично и за вас и след като затворите последната страница, да се чувствате удовлетворени, обнадяждени и мотивирани.

Родителите ни искаха, ние можем

16 януари 2019 г.

Клуб Z

През изминалата седмица беше публикувано тазгодишното издание на една прелюбопитна международна класация, която остана извън дневния ред на българските медии и общество. А тя определено заслужава внимание, тъй като обрисова прекрасно времето, в което живеем.

Говоря за *Henley Passport Index* – индекс на паспортите според броя на държавите, които техните притежатели могат да посетят без виза.* За разлика от десетки други класации, в които България се представя по-зле, отколкото ни се иска, в този случай родината ни се нарежда на водещо място. Оказва се, че българският паспорт ни осигурява достъп до над 160 държави и територии. С други думи, ако поставим пръст на произволно място на картата на света, има огромна вероятност да можем да пътуваме до там, без да се нуждаем от виза.

Като български граждани ние имаме свободата да пътуваме свободно в Европейския съюз (ЕС) само с лична карта. Същото важи и за европейски държави като Швейцария, Норвегия и Исландия, които не са част от ЕС, но прилагат голяма част от законодателството на общността, и за Македо-

* Можете да намерите резултатите от досегашните издания на индекса на henleypassportindex.com.

Всички бележки в книгата са на автора.

ния, Сърбия, Черна гора и Косово. Благодарение на българския паспорт можем да пътуваме до още над 130 държави – от Мароко и Сенегал през Бразилия и Аржентина до Япония и Сингапур.

Привилегията да живееш в демократична България

Покрай тази класация се замислих какви предимства имаме като граждани на България и ЕС. Днес ние сме свободни да пътуваме почти навсякъде, където пожелаем, когато и както пожелаем, и то само 30 години след края на един период, през който родителите ни са имали право да пътуват единствено до „правилно ориентирани“ в идеологически план държави, и то при определени условия.

Мнозина ще контрират, че днешната ситуация не се различава коренно от времето преди 1989 г., тъй като истински свободни да пътуват са само хората, които могат да си го позволят. Няма никакъв спор, че парите са много важна част от уравнението. В същото време обаче няма никакъв спор, че независимо от финансовите ми възможности, е в пъти по-добре да живея в държава, в която аз решавам къде, кога, как и с кого да пътувам, отколкото в страна, в която тези решения зависят от бюрократи, чиито решения зависят от заповедите на техните началници, чиито решения зависят от идеологията и политическите цели на „бащата на нацията“ и неговите съратници, чиито решения зависят от идеологията и политическите цели на лидерите на друга „братска“ диктатура.

Предимствата на живота в България през 2019 г. не се изчерпват със свободата на пътуване. Може би най-голямото благо е мирът, който за милиони хора в Близкия изток и други части на света в постоянно военно положение остава мираж. Самият факт, че приемаме мира за даденост, говори красно-

речиво за напредъка, който сме постигнали. Мирът прави възможни всички останали елементи на един достоен и пълноценен живот като достъп до питейна вода и храна, достъп до образование и здравеопазване и наличие на най-различни възможности за работа и забавления.

Наясно съм, че България е изправена пред огромни предизвикателства като високи нива на бедност, недобре функциониращи (меко казано) образование и здравеопазване и смазваща несправедливост, подхранвана от една покварена правосъдна система. Тези проблеми обаче не трябва да ни служат за извинение да си внушаваме, че на тази земя няма по-изстрадал народ от нас. Ключът е да анализираме положението, в което се намираме, в правилния контекст.

Първият златен век в световен мащаб

Както сме склонни да се фокусираме само върху лошото в България, така и често не си даваме сметка за привилегиите, произтичащи от факта, че живеем в XXI век. Революцията в транспорта, информационните технологии и средствата за комуникация през последните няколко десетилетия направиха живота далеч по-комфортен и по-вълнуващ, отколкото е бил някога в цялата човешка история.

Помислете за палитрата от достъпни възможности за образование и обучение във и извън България. Преди повече от 15 години майка ми, учител в професионална гимназия по туризъм, участва в няколкодневен курс в Американския университет в България. Смаяна от условията, които предлага университетът, тя си пожелава един ден аз и брат ми да можем да следваме там, макар да смята това за невъзможно поради високите такси за обучение. Около десетилетие покъсно се оказа, че е грешала, тъй като бях приет в АУБ със

стипендия, която покри таксата за обучение за цялото ми следване.

От 2010 г. насам родителите ми редовно получават доказателства, че времето, в което растат синовете им, разкрива хоризонти, за каквито в младежките си години те не са могли дори да мечтаят.

Още в 10 клас спечелих пълна стипендия за едногодишно обучение в частно училище в Лондон. По време на следването ми в АУБ учих един семестър в Германия по програма „Еразъм“. После направих магистратура в Централноевропейския университет – отново благодарение на стипендия, която покри не само таксата за обучението ми, а и част от ежедневните ми разходи в Будапеща. Като студент участвах в журналистически и други обучения и програми в Чехия, Полша, Франция, Белгия, Сърбия, Черна гора, Исландия и Турция, създадох приятелства с връстници от къде ли не и написах статии, които бяха публикувани в международни медии. Направих всичко това не защото аз съм гениален, а защото имам щастието да живея във време на практически неограничени възможности за личностно и професионално развитие, от които под една или друга форма са се възползвали, възползват се и ще продължават да се възползват много мои приятели и колеги.

През ХХІ век ние можем да се обогатяваме интелектуално и духовно както на живо, така и дистанционно. Сред възможностите са безплатните онлайн курсове, предлагани от институции като Харвардския университет* и Йейлския университет** в САЩ, образователни платформи като *Khan*

* Информация за *HarvardX*, платформата за безплатни онлайн курсове на Харвардския университет, можете да намерите на edx.org/school/harvardx.

** Информация за *Open Yale Courses*, платформата за безплатни онлайн курсове на Йейлския университет, можете да намерите на ocw.yale.edu.

*Khan Academy** (която има и българска версия**) и българската онлайн академия „Мини Машини“***, хиляди безплатни електронни книги, достъпни благодарение на инициативи като *Project Gutenberg*****, лекции на изтъкнати професори и други вдъхновяващи личности на събития като TED, сайтове за наука и езици и всякакви блогове, влогове и подкасти на творчески натури и успели бизнесмени от цял свят.

Тук трябва да прибавим и обучителни програми като Харвардските курсове към СУ „Св. Климент Охридски“***** и програми за менторство като ABLE Mentor на Асоциацията на българските лидери и предприемачи (ABLE).***** Както и хилядите възможности за обмен, обучение, стаж, работа и доброволчество по програми като „Еразъм +“, *Work and Travel*, *Fulbright* и Европейската доброволческа служба (EVS), както и по проекти на посолства, университети и неправителствени организации.***** Да не пропускаме и възможностите за стартиране на бизнес с финансиране от фондове като *LAUNCHub* и *Eleven*.*****

* *Khan Academy* е най-мощната безплатна образователна платформа в света с над 10 000 видеоурока и 100 000 упражнения по математика, природни и хуманитарни науки, икономика и предприемачество, програмиране, инженерство и други дисциплини. Създадена от Салман Кан преди повече от десетилетие, днес платформата се използва от 90 милиона души в глобален план. Информация за нея можете да намерите на khanacademy.org.

** Българската версия на *Khan Academy* предлага над 4000 видеоурока и десетки хиляди упражнения, а от юли 2019 г. има и мобилно приложение. Информация за платформата можете да намерите на bg.khanacademy.org.

*** Информация за „Мини Машини“ можете да намерите на minimashini.com. Историята на създателя на платформата Михаил Стефанов можете да откриете в книгата ми „Хората, които променят България. Вдъхновение в 30 истории“ (AMG Publishing, 2019).

**** Информация за *Project Gutenberg* можете да намерите на gutenberg.org.

***** Информация за Харвардските курсове можете да намерите на uni-sofia.bg.

***** Информация за ABLE Mentor можете да намерите на ablementor.bg.

***** Информация за споменатите програми можете да намерите на erasmusprogramme.com, j1visa.state.gov/programs/summer-work-travel, fulbright.bg и europeanvoluntaryservice.org.

***** Информация за тези фондове можете да намерите на launchub.vc и 11.me.

Безпрецедентно изобилие и безпрецедентна отговорност

Класацията за силата на паспортите, която споменах по-рано, е важна по още една причина. Данните показват, че през 2006 г. един човек (независимо от гражданството му) е можел да пътува без виза средно до 58 държави и територии. Малко повече от десетилетие по-късно той вече може да посети 107 държави и територии.

Това почти двойно увеличение и множеството програми и ресурси за личностно и професионално израстване свидетелстват за прогреса, който сме постигнали в сътрудничеството помежду си. Зад тези резултати и постижения стои работата на хиляди хора, представляващи държави, образователни институции, неправителствени организации и компании, които си помагат в преследването на общи цели. Независимо че в някои части на света продължават да бушуват войни, тероризъм, болести и бедност и независимо че ставаме свидетели на явления като Брекзит, днес ние се радваме на много по-активно и ефективно сътрудничество между отделни хора, организации и държави, отколкото през всеки друг период в човешката история.

Безпрецедентното време, в което живеем, спокойно може да бъде описано като своеобразен златен век – на глобално ниво! Невижданото изобилие от възможности обаче носи и уникални предизвикателства, които можем да преодолем по два начина. Първо, като поемем отговорност за последиците от личните си решения и действия (или бездействие). И второ, като използваме пълноценно времето си.

Както казва американският писател Марк Менсън: „Неограниченият достъп до знание носи неограничени възмож-

ности, но само за онези, които се научат да управляват новата валута: своето внимание“.*

* Марк Менсън (1984) е американски блогър и автор на популярните книги „Тънкото изкуство да не ти пука“ и „Всичко е прецакано“ (изд. „Хермес“). Блога му можете да намерите на markmanson.net.